

Bikácsy Gergely

*A Polgármester dicsérete**

1.

Töprengni jöttem Esztergárt, nem vádolni.

Kiváló ember volt. (Nagy utcát neveztek el róla nemrég a déli város új városrészében, de számunkra neve nem fontos. Ha kiváló embernek mondjuk, a többi hasonnevűtől, a névrokonok szürke csapatától a kiválósága különbözteti meg, és nem a neve, utóneve.) Őt magát dicsérjük, az embert, és nem a nevét.

Ha E. L. kiválóbb a többi kiválónál, akkor majd, ha utcanévet kap (s mondom, már kapott), senki nem kérheti, hogy azonos családnevűek közül melyik is ő, mi is a keresztnéve – hiszen ha más hasonnevű is lehetne, akkor a mi utcánk névadója... ki is volna? Antal, Aladár, László, Lajos, Botond, Ödön? Jenő? Melyik hangzik igazi, huszadik századi magyar keresztény polgári névnek? Mindegy, mert nevekkal nem viccelünk, az méltatlan és lapos. (Vagy nem. A legtöbbre becsült nagy magyar humorista, bizonyos K. persze nem átalott nevekkal viccelni, névjátékok és névviccek mestere lévén, „magát az égi kar inti”). Ja? Ezt, mármint K. névjátékait – pl. „a felpofozott Krakauer Edével nem vagyok azonos, aláírás: Krakauer Ede” – gyorsan felejtsük el, bár ne is cáfoljuk, hiszen nem tudjuk cáfolni miszerint a humorista nevekkal játszik, ami nem szép dolog. Mindegy, itt úgysem léha humorról lesz szó, még ha a nevek játéka is kezelendő. „Kezelendő...” Hősünk, a Polgármester ilyen nyelven diktált a gépírónöjének.

Fentebb elkotyogtuk hősünk nevének kezdőbetűit. Nem baj: ismétlem, hősünk fikció. A képzelet szülte. Bánja a történelmi hitelesség, adjunk nevet a fikciónk fiktív főalakjának: Esztergár lesz a neve, és pontum. Semmi Lajos, vagy Ödön. Korabeli nóta: „Hallod-e, te Lajos, az eperfa magos!” Ezt utasítsuk el. A hozzáadott utónév komolytalanná tenné érdemes tisztességét, ill. hírességét. Sajnos nemcsak a Béla lett komolytalan az utóbbi hosszú években,

hanem a Pistán túl a Józsi és Jani és Fercsi is mind... Nem kell! Még jó, hogy nem Franyó, a város híres dadogó félbolondja, alkalmi munkás, aki megzavarta a felakasztott Imrédy Béla díszbeszédét a pályaudvaron! Nagyot csapott a polgármesteri hintó négyesfogatának egyik díszlovára, a díszló megugrott, majdnem botrány lett. Legalább most, Esztergárra emlékezve ne legyen botrány. (Javítsuk a buta fogalmazást: vitéz Imrédyt később akasztják fel, ezt tudni illik, bár Franyó nem tudta.) Csengjen tisztán, keresztnév zavaró muzsikája nélkül a polgármester büszke családneve. Tisztán és puritán komolysággal.

Mindenki lehet Lajos, de nem mindenki Esztergár. Nem a 19. században vagyunk, Jókai korában, aki büszkén lehetett Móric, majd Mór. Vagy dr. Kogutowicz Manó is büszkén. (Kassowitz Izé, a munkaszolgálatos Ukrajnában már nem olyan büszkén Manó vagy Leó.) Nem a tizenkilencedik században vagyunk, Manók és Leók! Elmúlt az az idő. Voltak persze nagy magyar érdemei annak a századnak is, Deák Ferenc, Eötvös József meg valami Pulszky, bár utóbbi feleségének származása problémás lett volna Esztergár hivatali idejében. Vajon adott esetben az ő, Pulszkyné kiszállításánál is segítkeznek? Nem: bizonyára mentességet szerez a hölgynek (pontosabban: segít neki mentességet szerezni, beadványát támogatja). Régi nemesi, ósdi nevek, majd Tisza Kálmán és Trefort Ágoston, sorolhatnám, Apponyi Albert, de Apponyinál nem állhat meg a történelem. Ezek a régi urak beiktattak valami régiesen elavult vallási törvényt 1867-ben, a modern kor azonban ezt Esztergár egyetértésével felülbírálja. Nem hősünk alkotott új törvényt persze, ez nagyon fontos: ő csak egyetértett vele.

Na mármost, bevezetők után a tárgyra, hősünk hivatására térhetünk végre? Mi volt hivatása? Memorizálni, de továbbá érteni is kell, az iskolában nem tanítják, s nem érettségi tárgy. Figyeljünk, urak, figyelj, vádló utókor: *Közigazgatás*. Köz-i-gaz-ga-tás! Ez művészet, ha akarom. Hivatás és művészet.

* Részletek Bikácsy Gergely *Vad Mecsek, 1944* című új regényéből.

Ennek volt a művésze vagy „robotosa”, ha úgy tetszik. Reggel nyolctól este hatig, sőt tovább! Korabeli híve és munkatársa írja róla: „Nagy fantáziájú és hatalmas szervezőképességű ember volt, de fogalmazni, írni nem tudott.” Lehet: és mit számít. Várost épített. Közigazgatási zseniknek nem írni, nem fogalmazni kell. Művészetekhez sem értett, zongorázni, hegedülni és festeni sem tudott, mégis zongorákat, hegedűket és festőket hívott ide... Művészvárossá tette Pécsét! Főleg, ha még több ideje adatott volna, ezt így véd be: „ideje adatott volna”, tudsz követni? Zseni volt, nem tudsz követni...

Memorizáld, utókor: „Esztergár!” Akárhogy is fáj. (A Lajost nem kell hozzátenni.)

Bizony, idétlenül akár, de röhöghetünk neveken. Az a híres humorista: „Életkopf Jenő”, „Wintermantel Adolf Aurél”, mit ki nem talál... Sőt „Ádámka meg Évike”, meg „Luciferkó rossz gyerek, éppen arra ögyeleg” – merte írni nevekkkel viccelődve a fentebb említett humorista. Gyenge a humora? Keserű a humora: *Életkopf* – gúnyolódott egy fiktív névvel. A valóság viccesebb, mint a nagy humorista. Történt ugyanis, hogy bizonyos Wiesberger Jakab (ez is micsoda név!) kereskedő leánya, (fogl. zongaratanárnő) megszökött a hősünk által alapított gettóból (persze amelynek alapítását nem hősünk rendelte el, ő közigazgatási főhivatalnokként csak végrehajtotta, fontos különbség, továbbá a végrehajtást sem ő maga, hanem Borbola Jenő főrendőr parancsnok tette folyamatba, ez is fontos különbség, mondom én. meddig mondjam, meddig javítsam?). Tehátlagon összefoglalva: Wiesberger Klára zsidó zongaratanárnő megszökött a hősünk által a m. kir. belügymin. rendelete alapján alapított (javítandó: a kir. rendeletet végrehajtva a rendőrkapitány által alapított) gettóból. Zsidó! Elfogását nem hősünk irányította. A szökést mint illegális, törvénybe ütköző cselekedet hivatalilag, polgármesterileg helyeselni és elítélni sem volt hatalmában, de titokban lehetséges, hogy megértette. A gettószőkevény elfogásáról sem őt értesítették elsőként, hanem a rendőrparancsok-ságot. Nem hősünk felelős, nem. (Jogállamban a parancskiadó, valamint a végrehajtó felelős: ő egyik sem volt.)

Az Esztergár családról, így mondják, „keveset tudunk”. Bizonyára voltak szerető szülei. Nem Baranyából származnak. Fontos a család. Neki is voltak szép gyermekei. Sőt, bizony Esztergár meg is kérdezte, hogy a kiszállított munkaképesek mellett miért kell kiszállítani a nagyszülőket és kisgyerekeket. Család. Hogy együtt maradjon a család. Az a

vélekedés, a vélelem és közhiedelem (azt beszéltek jó magyar és jó közigazgatási mosollyal), miszerint azért kell a teljes családot, dédapával és dédunokával együtt kiszállítani, hogy a kinti munkát nyugodtan, elégedetten végezzék a munkaképesek, tudván, velük a család. Tudván. Esztergár, a hősünk (inkább a kor hőse?) is tudván tudta. Ha máskor nem, legalább június elején, amikor sok más polgármesterrel együtt Siófokon eligazítást tartottak neki (igen, neki is) az állami rendőrszervek. Bizonyos vitéz Endre László államtitkár és valami vitéz Baky államtitkár-helyettes. Eligazítás mihez tartás végett. Akkor azért csak megtudta, mi legyen a mihez tartás... Már aki városvezető odament, és figyelt. El ne felejtsem, ezen a rendőrhatalósági eligazításon a meghívás ellenére néhány polgármester nem volt hajlandó részt venni. Odamenni sem, értelemszerűen. Ez azért némileg furcsa. Például Szeged város polgármestere nem, és például Baranya megye főispánja sem... Állj. Micsoda? Baranyáé? Hát hisz az illető a mi Esztergárunk legközelebbi főmunkatársa volt! Sőt, ez az említett főbaranyai főispán illető le is mondott, azonnal, akkor. Mik vannak! Mit merészeltek egyesek! Még hogy lemondani! Elképesztő!

Jut eszembe. Mi lett az otthagyt zsidó lakásokkal és vagyontárgyakkal? A kiszállítottak lakását és vagyontát az állam megőrzésre átvette, s a megőrzés nem könnyű feladatát állami főtisztviselőkre bízta. Értelemszerűen a legjobbakra. Már amelyik nem mondott le. Jóhiszeműen. Mint a mi hősünk a legjobbak közül. (A rendőrség egyébként a volt zsidókuttyák tulajdonjogát is megkérvényezte a polgármesternél, kérelmükre a jegyző válaszolt.)

2.

Töprengni jöttem és dicsérni.

Fikció és valóság. E két fogalom két rivális. Akárcsak a fikciós nevek és a „valóságos nevek”. Ki dönti el, melyik igazán a valóság? A névazonosság megzavarja az utókort, de már a kortársakat is. A felpofozott Krakauer Ede nem azonos a nem felpofozott Krakauer Edével. A megvádolt Esztergár Lajossal sem lehet azonos a meg nem vádolt Esztergár Lajos.

És fordítva sem. Az egyik fiktív alak. A másik, a valóságos, a mi hősünk az aljas vádak, avagy nem aljas vádak ellenére, a városnak minden idők legnagyobb polgármestere volt. Senki nem vitatja, nem is tudná. Hiszen van, ami vitathatatlan. Polgárok,

írók, költők, zenészek és szobrászok, senki nem kértelkedik. A bányászok, favágók, minden rendűrangú munkásemberek és földművelők sem, vasutasok és bábaasszonyok sem. Van a pályaudvar. Ott rendet raknak, sorokat állítanak (rendőrök, akiknek nem hősünk parancsol). Van a vonat. A vonatknak sem hősünk parancsol. Elöl ül a masiniszta! Mögötte a jegykezelő. Mindenre a főrendőr és a szolgálattelvő közrendőrök ügyelnek. Nem a polgármester!

Alázatosan jelentem. Mindünket segítette, mint senki más. A kis déli város csúcspontra ért vezetése alatt. Zenitre ért, ővele. Az ő városa nagy déli város lett, sikerekben nagy, tele tehetséggel. Nála virágzott ki minden tehetség. Sok orvossal és jó kórházzal, legjobb gimnáziummal, legjobb egyetemmel, sok könyvesbolttal. Mi még? Két napilap és egy irodalmi folyóirat. Aztán hopp, még egy! Költők vonzasköre! Szép színházzal, nagy, tornyos zeneiskolával, a zeneiskolában zongoratanárnőkkal. Ne csak a képeslapon bámuld! Ne csak a virágzó dombokat, a zengő hegyeket is hódoljuk! Ne csak a Tettyéről nézz a magos égre, de nézz a nagy Zengőről is! Tucatnyi turistaház újult ott meg. Mókusok tapsa, gyermekek tánca, virágok öröme, gyönyörű tavasz: Fünfkirchen, 1944. június. Hát nem Sopianae?

Hősünk méltán kap utcanévet, ehhez a mai lakosság jó szívvel ragaszkodik, tábláját letépni nem hagyja, a gaztettet megtorolná.

3.

Dadogni jöttem Esztergárt, nem dicsérni.

Én saját erőből nem dadogok, de példám a város híres félbolondja, Franyó közmunkás. Beszélj, Franyó, meghallgatunk.

„Mm-miit mmm-mondjak? A P-po-pp...Ddd-edededede. Lele... Lemmondd-a-nni? Ki kkékérd-deeezzi? Hhogy ggggo-nn-dolja? Ő, a ppo llemm-m-mond? Llemmondd-dani, ééén? N-nodde mmmi-ért?

Amikor elindult a vonat, úgy éreztem, meeghalok. Mmm-mit mmmmon-ddasz? Meegh-hhalokkk? (Dadogó ritmus, hebegő tánc.)

G-ggőzmozdony.”

Dadogni jöttem Esztergárt, nem temetni.

Mecsekhegyen át (szökési gyakorlat)

Most hová? Oda? Oda, oda, Deoda. (Helyesen: Deindol, minden pécsi ismeri. Kis- és Közép-Deindol).

Két jegyet kérek a Széchenyi tér – Deindol-völgy végállomásig.

Anyu, a néni miért van nadrágban?

Deindolra autóbuszjárat mikor indul, köszönöm.

A zsidó, nem mentesített, sárga csillag viselésére törvényileg kötelezett izr. Wiesenberg Klára szül. 1907, foglalkozására nézve zongoratanár bizonyos fokig jól ismerheti a Mecsek növény- és virágvilágát, főleg, mivel dr. Horváth A. O. (Adolf Olivér) növénytan tanár, botanikus, Pécs–Baranya közismert, becsben álló tudós professzora, flóra- és fauna

Zsidó?

Folytatom: flóra- és faunaszakértője, tudósa a család jó ismerőse.

De továbbá, ami fontosabb: jól ismerheti a Mecsek útjait, ösvényeit, esetleg búvóhelyeit.

Kinek a mije?

A család közeli ismerőse az imént említett dr. H. A. O. a Ciszterci Nagy Lajos Gimnázium tudós tanára

Igazolt, mentesített, sárga csillagot viselni nem köteles zsidó?

Igazoltan keresztény, paptanár

Wiesenberg Klára menekül

Zsidó!

Zongorájára sem gondol, csak menekül.

Miért nem gondol a zongorájára?

Folytatom

Miszerint az elhagyott zsidó lakásokban feltalált elhagyott és be nem szolgáltatott zongorák, valamint kerékpárok

Védelve (jav. más színű tollal: „véelve”) és iktatva

„A zsidó lótulajdonosok elhagyott lovaival vonatkozó kormányrendelet 5. kiegészítő szakának 3. pontbekezdése alapján”
Zsidók?

„Pécs szabad királyi város rendőrhatalmára felhívja a figyelmet a zsidó kutyatulajdonosok elhagyott kutyáira vonatkozó kormányrendelet 6. (hatodik) kiegészítő szakának 5. bekezdés alapján értelmezett...”

Zsidó lovak és kutyák

Hét-nyolc zsidó munkaadó hatósági engedéllyel ideiglenesen kikölcsönözhető (kiigényelhető) a pécsi gettóból közmunka végzése céljából, elsősorban a boltkertészet sürgős kérelmének helybenhagyólag elfogadott

Csak női személyekre vonatkozik?
A rendelet nem pontosítja
Zsidó

„A városban elterjedt híreket tisztázandó (vagylagosan megcáfolandó), miszerint 1 vagy 2 zsidó személy megszökhetett volna a pécsi gettóból, a pécsi rendőrhatalom közleménye, ellenjegyezve a polgármester, dr. Esztergár Lajos titkársága által, valamint dr. Német(h) László városi rendőrpáncsnok-helyettes ennek megfelelő f. hó 16-i ellenjegyzése által...”

Vélelmezett vagy mentesített zsidó?

W. K. (izr.) nem hivatalos vőlegénye, lovag Martyn Ferenc Gaston (r. kat.) keresetére válaszképp ideiglenes mentesítést nem kaphatott, hiszen a hivatal a keresetet nem iktatta, ill. a helyettes hivatalvezető azt későbbi dátumra érkezett

Vélelmezett vagy mentesítendő?

Ha szökés bizonyított vagy valószínűsített esete állna fenn, további rendelkezésig a zsidó kívül esik a vélelmezettség kategóriájából, ennél fogva értelemszerűen nem mentesítendő, noha nem hivatalos vőlegénye, lovag M. Ferenc Gaston (r. kat.) festőművész, művészeti író minden jel szerint megpróbálja legálisan vagy illegálisan, engedéllyel vagy anélkül

Közbevetve nem zsidó látogatók tiltása, lásd az érvényes rendelkezés kiegészítő 4/b. alpontját

De ha a kerítésen át bekiabálva valamely látogató

Később!

Tehát: „Lovag M. Ferenc Gaston r. kat. festőművész és szabász stb”

Nem szabász! Szobrász. Tovább!

Ismertté válva, hogy a rádiókészülékek, telefonok és kerékpárok beszolgáltatására vonatkozó rendelkezések ellenére hangtölcsér, pontosabban rejtett, vélhetően saját kezűleg összeszerelt hangtölcsér illegális birtoklása és

— —

Ágoston utca – Széchenyi tér – Deindol – Zobák – Magyaregres – Kárász – Kárász-Köblény vá.

Vá?

Vasútállomás.

Mi az illető vélelmezett úticélja? Természetjárás?

Korántsem. Most meghallgatjuk a szakértő véleményét, melyet helyben, itt és azonmód jegyzőkönyvbe veszünk.

Kérem szépen. Bizonyos problémák merülnek fel. Ez az útvonal, ennek lehetséges sikere attól függ, milyen gyakorlott túrázó az illető, valamint férfi vagy nő, mely esetben a felszerelés, (ital- és élelmiszer) különös tekintettel a lábbeli (bakancs, túracipő), esetlegesen túrabot stb. és általában az időjárásra, pl. a talaj állapotára vonatkozó

Férfi vagy nő?

A turistatérképre tekintve a feltételezett és vélelmezhető útvonal légvonalban ugyan csak 21,5 km, ez is tekintélyes távolság, azonban tekintettel a bekövetkező éjszakai sötétségre, valamint az erősen emelkedő terepviszonyok adta nehézségek

Valamint?

Késő este indul, tehát szó sem lehet a Széchenyi tér – Deindol autóbusszjáratról, melynek utolsó indulás

sa a városból nyári menetrend szerint június hóban 20h 45 perc.

Kétségek merültek volna fel?

Mindenképpen.

Kérdésre válaszolva esetleg arra hivatkozhatott, hogy turistaházban tölti az éjszakát. Akkor helyben nem igazolták, a turistaházban viszont igazoltatták volna, ha oda érkezik. Megejtett vizsgálat eredményeképpen a leszögezhető tényérték, miszerint illető zsidó nem érkezett oda, sem ténylegesen, sem vagylagosan, tehát megállapítható, miszerint elkerülendő az adott

Az útvonal mennyire meglepő?

Mihez képest mennyire?

A többi lehetséges lehetőséghez képest, gondolom.

Hát kérem, ha szabad megszólalnom

Ezért van itt

Értem, köszönöm.

Tehát?

Meglátásom szerint rendkívül meglepő.

Amennyiben?

Amennyiben épeszű ember (bocsánat a kifejezésért) nem gondolhatja, hogy egy nőnemű gettószőkevény északi irányban éjjel átkel a Mecsek hegység szinte mindvégig emelkedő vonalán, megtesz 35 kilométert.

Szinte mindvégig?

Igenis: a hegységek és domságok terepmagasságának kiszámítandó aránya voltaképpen

Sorolja inkább

Sorolom: Hármashükk, Somostető, Kövesdihegy, Pintótető, Hidashát, Szerecsenhegy, Kövestető, Somos, Misketető, Alsó-Csalánhegy

Értem.

Azt is jegyzőkönyvezhetjük, hogy az útvonal ugyanakkor sikerrel elkerült néhány magaslatot és dombkiszögellést, úgymint Dobogó, Nagyhegy, Cigányhegy

Bocsánat, írógépszalag-csere.

Szünet.

Ismételje: „úgymint Cigányhegy, Csalánhegy, Csúszóhegy és Hegytető, valamint Nagyerdőhegy.”

Jegyeztem. Összefoglalva?

Összefoglalva: a szöktetés viszonylagos sikere annak köszönhető, hogy a Pécs környéki falvak vasútállomásait természetesen telefonvonalon értesítették a gettószőkevény nő várható felbukkanásáról a városkörnyéki déli-dél nyugati, sőt délkeleti állomásokon

A délkeletiek is?

Pontosan, viszont ezzel ellentétben értelemszerűen nem értesítették az északi kisközségek állomásait, hiszen teljesen valószínűtlen

Egész nap nem gondol a hátrahagyott zongorára? Erről nincs tudomásunk.

Megyen a hegyen a turista

Zsidó.

Vakondirtás

Maga, Noémi kisasszony, úgy látom, városi lány, és fogalma sincs a vakondokról. Fogadok, azt sem tudja, mi a különbség a vakond és az ürge között. Jól mondom?

Én mohácsi lány vagyok, és nagyon jól ismerem a Mohácsi-szigetet. Az például nem éppen városiaknak való.

Jobb, ha nem ellenkezik velem. Egyet mondom jó előre, kedves kisasszony: mindkét fajzatot agyon kell ütni.

Milyen két fajzatot?

Tudja azt maga jól.

Nem tudom.

Majd meglátja. Máma, legkésőbb holnap vakondirtást fogunk végezni. Ehhez nem kell más, mint egy jó erőben levő ásó, kapa meg a kapa nyele. Nézze csak meg: úgy látja, jó erőben van az ásóm, a kapám meg a nyele? Jól markolom?

Nem tudnám megmondani.

Majd megtanulja, ha kelletik.

Én madarakat és lepkéket szoktam nézegetni.

Hát most nézegessen mást. A vakondirtást.

Nem szeretném nézni a vakondirtást.

Pedig nagyon tanulságos. Tanulságos, hogy menekülnek a kártékony vakondok. És hiába menekülnek. Ugye, érti, amit mondok?

Nem értem.

Nemsokára meg fogja érteni. Addig is, akár érti, akár nem, részt kell vennie a vakondirtásban. Azért, hogy lássa.

Nem veszek részt a vakondirtásban.

Hát pedig magának is ez a dolga. Itt a zárdában mindenki dolgozik. A vendégek is.

Hogy kinek mi a munkája, azt Margit anya szabja meg és dönti el. Én a virágpiacon dolgozom. Erre kért. És én csak azt csinálom, amit ő kér és engedélyez.

Még hogy kér és engedélyez? Kicsoda, a Margit anya? Nem röhögök, mosolyogni meg nem tudok, de magácskának fogalma sincs arról, hogy már mások, egészen mások engedélyeznek és rendelkeznek, mint eddig? Margit anya nincs itt, és ha van esze, vissza sem jön. Akik most rendelkeznek, azok elég durva emberek, és fejre tudják állítani a babákat. Hogy így mondjam. Ért engem.

Mondtam már, hogy nem értem. És nem is akarom. Kár. Én meg tudnám védeni magát.

Megvédem magam.

Meglátjuk. A kertek revitalizációja a legfontosabb. Mindenki szereti a kiscicákat. De nagyon jól tudja, és ha nem, akkor most elárulom, hogy a túlszaporodott macskákat is kiirtom. Én, a megbízott főkeretész irtom ki. Az embereknek sincs elég táplálékuk háborús időkben, sok gyerek éhezik. Fölös számú macskára nincs szükségünk, csak az egérirtó macskákra. A macskakölyköket likvidáljuk, vízbe fojtás által. Az élővilágnak, beleértve az embereket, törvényei vannak. Én és a társaim a törvényeket teljesítjük.

Napokon belül az egész országban megkezdődik a vakondirtás. A vakond kártékony állat. Elrágja a

növények és virágok gyökerét, elrágja az élet gyökerét. Minden földjét szerető magyar embernek kötelessége a vakondok kiirtása. Nálam okosabb emberek, szakértők és tudósok már összeírták a községek és városok, termőföldek, erdők, mezők, kertek és puszták vakondjait. Szám szerint, jegyzőkönyv szerint. Vannak erre megfelelő számítások, valamint akadnak már vakondok elszállítására szolgáló eszközök.

Én ennek a kertnek vagyok a felelőse, vagyis az ebben a kertben megbúvó vakondok felderítésével, megsemmisítésével bíztak meg hivatalosan. Néha segít ebben Franyó, a bolond Franyó, aki mindig vigyorog. Én komoly arccal, mert komolyan véve végzem a munkát, értsd a szakszerű likvidálást, míg a bolond Franyó vigyorogva és nyálcsorgatva teszi ugyanezt. Hiszen azért bolond, áldja meg őt is a mi Istenünk. Elegendő munkatárs híján az elpusztult vakondok elszállítását is mi ketten végezzük. Én és a Franyó. Meg még egy vasúti szolga. Aki az életadó és életmentő munkában segít, az az életet segíti. Aki ebben akadályoz, az az életet akadályozza.

Szökni nem érdemes: egy gettóból szökött hölgyet, aki segítséggel egy éjszaka alatt észak felé áment a Mecseken, a dombóvári vasútállomáson elkapták. Kihallgatásakor nem bántalmazták a hatóságok, csak a segítőjének a nevére voltak kíváncsiak. Figyeljen ide, kisasszony: magát elnézve biztos, hogy lennének segítői. Ne bóknak vegye, hanem figyelmeztetésnek.

Fenyegetés, mégis köszönöm.

Ne köszönje. A széles körű, országos vakondirtásról kormányhatósági és városvezetői rendelet van. Írásos, városi, rendőrhatalósági és polgármesteri rendelet, tanácsnoki rendelet a megfelelő pecséttel. Nincs nálam, mert még titkos. Viszont már ma sem titkos támogatni. Sőt, ajánlatos támogatni. Vagy, még egyszer mondom, és lassan, hogy mindenki értse: holnap fejre állítjuk a babákat.

Ezt nem köszönöm meg.

És most dolgom van, kis kisasszony. A többit beszélje meg a Franyóval, épp itt jön. Csak vigyázzon, mert ő sem szent ember. Dadog, de nem ez az igazi probléma. Ha nyáladzik, akkor nőt akar. Természetes dolog egy férfi esetében, még ha bolond is. A bolond is csak ember. De mondtam, én magát megvédem, legalábbis, ha úgy alakul. Ha majd kérni fogja, és csakis akkor, ha kérni fogja.